

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevena	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimodova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIISHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI.....	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI.....	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQUVCHI SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEKANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI.....	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH.....	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODEL VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Xurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	
MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARINING FOND BOZORIDAGI INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	742
Yuldashev Fozil Turapovich	
MAKROIQTISODIY MUVOZANATNI MODELLASHTIRISHDA MATEMATIK USULLARNING TATBIQI VA PROGNOZLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	749
Abdiraimov Abbos Xolmurodovich	
ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	756
Мирзамухамедова Шахзода Акмалжон кизи	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH.....	762
Ismadiyrov Alisher Abduraxmon o'g'li	
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОСТОЯНИЙ ЧЕЛОВЕКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ОБОРОТАМИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	766
Жумаев Шавкат ХХХ	
SUV XO'JALIGI SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	769
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva	
МЕТОДЫ СБОРА И АНАЛИЗА ДАННЫХ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЦИФРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ.....	776
Каракулов Фарход Зайпудинович	

НЕФОРМАЛЬНАЯ ЗАНЯТОСТЬ И ТЕНЕВАЯ СТОРОНА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ СТРУКТУРНЫХ ВЫЗОВОВ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ МЕР ПО ЛЕГАЛИЗАЦИИ	782
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	787
Xalikov Akmal Xolboyevich	
TIJORAT BANKLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI	793
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
RAQOBATBARDOSH MUHITDA INNOVATSION MENEDJMENTNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI	799
Siddikov Askar Axrorovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI BAHOLASHNING MEZON VA USULLARI	803
Isakova Naima Ikromjonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	809
Abdullayeva Iroda Shuxrat qizi	
MULTIMODAL TRANSPORT OQIMLARI SHAROITIDA LOGISTIKA XABLAR JOYLASHUVINI TANLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	813
Umirzaqov Davlatjon Dolimjon o'g'li, Axmedova Muslima Djalolovna	
SUG'URTA ZAXIRALARINI MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTDA AKS ETTIRISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	818
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	826
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA ULARNI TAHLIL QILISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	830
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI METODOLOGIK TAKOMILLASHTIRISH MODELLARI	837
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA)	844
Bekmetov Xursandbek Ilxamovich	

MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA)

Bekmetov Xursandbek Ilxamovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada mamlakatda soliq sohasida ko'p yillardan buyon soliq ma'murchiligini takomillashtirish borasida amalga oshirilgan islohotlar rivoji tahlil qilingan. Biznes doiralari ishonchini yanada mustahkamlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlarni takomillashtirish jarayonida hududlararo soliq inspeksiyasining o'rni va ahamiyati yoritilgan. O'zbekiston soliq tizimida amalga oshirilayotgan ayrim muhim islohotlar o'rganilib, xorijiy tajriba asosida mamlakatimizda ularni qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq siyosati, soliq tushumlari, tahlil, xavflar, samaradorlik, raqamli platforma, usullar va vositalar, optimallashtirish, soliq imtiyozlari, soliq stavkasi.

Abstract. The article analyzes the long-term development and improvement of tax administration in the country. It highlights the role and importance of the interregional tax inspectorate in implementing large-scale reforms aimed at further strengthening the trust of the business community. Several key reforms carried out in the tax system of Uzbekistan are examined, and scientific and practical conclusions and recommendations are developed based on foreign experience and its application in national practice.

Key words: tax policy, tax revenues, analysis, risks, efficiency, digital platform, methods and tools, optimization, tax incentives, tax rate.

Аннотация. В статье проанализированы результаты многолетнего развития и совершенствования налогового администрирования в стране. Освещены роль и значение межрегиональной налоговой инспекции в процессе реализации масштабных реформ, направленных на дальнейшее укрепление доверия деловых кругов. Изучены отдельные важные реформы, реализуемые в налоговой системе Узбекистана, а также на основе зарубежного опыта разработаны научно-практические выводы и предложения по их применению в национальной практике.

Ключевые слова: налоговая политика, налоговые поступления, анализ, риски, эффективность, цифровая платформа, методы и инструменты, оптимизация, налоговые льготы, налоговая ставка.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti globallashev va raqamli transformatsiya bosqichiga o'tishi bilan davlatlarning fiskal siyosati hamda soliq ma'murchiligi tizimiga nisbatan talablar tubdan o'zgardi. Zamonaviy soliq tizimi nafaqat budjet daromadlarini ta'minlovchi mexanizm, balki tadbirkorlik muhitini rag'batlantiruvchi va "yashirin iqtisodiyot" ulushini kamaytiruvchi strategik vositaga aylandi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlarning markazida ham aynan soliq ma'murchiligini soddalashtirish va uning samaradorligini oshirish masalasi turibdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli farmon va qarorlarida soliq organlari faoliyatini "Soliqchi — ko'makchi" tamoyili asosida qayta tashkil etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur yondashuv soliq ma'murchiligini nazorat qilish funksiyasidan servis ko'rsatish modeliga o'tkazishni taqozo etadi. Biroq iqtisodiyotning raqamli sektorini tartibga solish, soliq bazasini kengaytirish hamda ma'muriy xarajatlarni optimallashtirish borasida hali o'z yechimini kutayotgan qator masalalar mavjud.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

G'arb iqtisodchilari S. Fisher, R. Dornbush va R. Shmalenzi [1] fikricha, soliq siyosati mustaqil tushuncha hisoblanmaydi. Ular soliq siyosati tushunchasiga fiskal siyosat orqali yondashadilar. Fiskal siyosat esa davlatning o'z daromadlari va xarajatlari bo'yicha qarorlar qabul qilishi sifatida izohlanadi, deb ta'kidlashadi.

A. V. Aronov va V. A. Kashinlar [2] esa maksimal soliq siyosatining mazmunini soliq siyosatining asosiy strategiyasi sifatida qaraydilar. Ularning fikricha, soliqlar sonini oshirish, soliq stavkalarini oshirish hamda soliq imtiyozlarini kamaytirish soliq siyosatining strategik maqsadlari sifatida qabul qilinishi mumkin.

I. A. Mayburov [3] soliq islohotini soliq tizimini tubdan o'zgartirish va uni davlat soliq siyosatining yangi mazmuniga moslashtirish jarayoni sifatida talqin qiladi.

N. M. Dementeva [4] soliq siyosatini davlat iqtisodiy siyosatining in'ikosi ekanligini ta'kidlab, uning mustaqil ahamiyatga egaligi hamda soliqlarning ilmiy nazariyasiga asoslanishi lozimligini qayd etadi. Muallifning fikricha, amalga oshirilayotgan soliq siyosatining natijalari ko'p jihatdan davlat o'z iqtisodiy siyosatiga qanday tuzatishlar kiritishga majbur ekanligini va soliq tizimini qanday shakllantirish zarurligini belgilaydi.

Karp M. V. [5] soliq siyosatini davlatning o'rta va uzoq muddatli istiqboldagi umumiy moliyaviy siyosatining tarkibiy qismi sifatida izohlaydi. Uning ta'kidlashicha, soliq siyosati soliq sohasidagi davlat faoliyati konsepsiyasi, soliq mexanizmi hamda soliq tizimini boshqarish kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi.

O. Sitnikovaning fikricha [6], konsolidatsiyalashgan soliq to'lovchilar guruhiga kiritishda aktivlarni tan olish yoki maxsus qayta baholash zarur. Shuningdek, guruhga kirishdan oldin korxonaning zararlarini o'tkazish tartibi ishlab chiqilishi lozim. Bundan tashqari, konsolidatsiyalashgan soliq to'lovchining moliyaviy-xo'jalik faoliyatining bir xil qiymatga ega bo'lgan subyekt sifatida xalqaro e'tirof etilishiga alohida e'tibor qaratilishi zarurligi qayd etiladi.

Yu. Darkina [7] yirik soliq to'lovchilarning xususiyatlariga to'xtalib, yirik soliq to'lovchilarga quyidagi jihatlar xos ekanligini ta'kidlaydi: katta pul oqimlari, keng ko'lamli hujjatlar aylanmasi, soddalashtirilgan tizim bo'yicha soliqqa tortiladigan turli tarkibiy bo'linmalarning integratsiyasidan foydalanish, shuningdek, mamlakat ichida hamda chet elda turli firmalar bilan hamkorlikning mavjudligi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda soliq ma'murchiligini takomillashtirish masalalarini o'rganishda sifat va miqdoriy tadqiqot usullaridan kompleks foydalanildi. Tadqiqot uchun ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi, Moliya vazirligi, Davlat statistika qo'mitasi hamda Jahon banki, OECD, IMF kabi xalqaro tashkilotlarning ochiq rasmiy statistik ma'lumotlari asosida shakllantirildi. Xorijiy tajribani o'rganishda Buyuk Britaniya, Estoniya, Rossiya, Yaponiya va Gruziya soliq ma'murchiligi modellariga oid normativ-huquqiy hujjatlar, ilmiy maqolalar va tahliliy hisobotlardan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar taqqoslash tahlil, tizimli yondashuv, mantiqiy umumlashtirish hamda sabab-oqibat tahlili usullari orqali qayta ishlanib, soliq ma'murchiligining samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi. Tadqiqot natijalari asosida milliy soliq tizimiga mos ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Rossiya Federatsiyasi so'nggi 10 yil ichida soliq ma'murchiligini raqamlashtirish bo'yicha dunyodagi eng yetakchi davlatlardan biriga aylandi. Rossiya Federal soliq xizmati (FSX) "texnologik platforma" modeliga o'tdi. Rossiyada soliq ma'murchiligini takomillashtirish quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda:

1. "ASK NDS-2" tizimi (QQS nazorati). Rossiyaning eng mashhur va samarali texnologik yutuqlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizim mamlakatdagi barcha QQS (NDS) hisob-fakturalarini real vaqt rejimida tahlil qiladi. Tizim sotuvchi va sotib oluvchi o'rtasidagi zanjirni avtomatik ravishda solishtiradi. Agar zanjirning qaysidir nuqtasida soliq to'lanmagan bo'lsa ("uzilish"), tizim buni darhol aniqlaydi. Natijada Rossiyada QQS bo'yicha soliq uzilishlari darajasi 0,4 % gacha tushgan bo'lib, bu dunyodagi eng past ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi.

2. "O'zini o'zi band qilganlar" uchun maxsus rejim (NPD). Rossiya tajribasida jismoniy shaxslarni "yashirin iqtisodiyot"dan chiqarishning oddiy va jozibador mexanizmi ishlab chiqilgan. "Mening solig'im" ("Moy nalog") mobil ilovasi orqali fuqaro soliq organiga bormaydi va hisobot topshirmaydi, balki ilovada chek shakllantiradi. Jismoniy shaxslar bilan ishlaganda 4 %, yuridik shaxslar bilan ishlaganda esa 6 % soliq stavkasi qo'llaniladi. Ushbu rejim joriy etilgach, bir necha million fuqaro rasmiy ro'yxatdan o'tgan.

3. Soliq monitoringi (yirik soliq to'lovchilar uchun). Mazkur tizim an'anaviy tekshiruvlardan ("proverka") voz kechishni anglatadi. Yirik korxonalar o'z ERP-tizimlarini (buxgalteriya ma'lumotlar bazasini) soliq organlariga onlayn tarzda ochib beradi. Soliq organi korxonaning ichki ma'lumotlarini real vaqt rejimida kuzatgani sababli, qayta tekshiruvlar va jarimalar qo'llanilmaydi. Faqat aniqlangan xatoliklar bo'yicha ularni bartaraf etish yuzasidan tavsiyalar beriladi.

4. Avtomatlashtirilgan soddalashtirilgan soliq tizimi (AuSN). Rossiyada kichik biznes uchun yangi eksperimental tizim — "AuSN" joriy etildi. Soliq organi banklardan olingan ma'lumotlar va kassa cheklari asosida soliq summasini mustaqil hisoblaydi. Natijada tadbirkorlar nafaqat hisobot topshirishdan, balki sug'urta badallarini alohida to'lashdan ham ozod etilgan.

Yaponiya soliq ma'murchiligi yuqori intizom, zamonaviy texnologiyalar va soliq to'lovchilar bilan o'rnatilgan o'zaro ishonchli munosabatlari bilan ajralib turadi. Ushbu jarayon Milliy soliq agentligi (NTA) tomonidan boshqariladi va quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratiladi:

1. "Moviy deklaratsiya" (Blue Return) tizimi. Bu tizim kichik va o'rta biznesni hisob-kitoblarni to'g'ri yuritishga rag'batlantirish maqsadida joriy etilgan. Agar tadbirkor buxgalteriya hisobini belgilangan standartlar asosida shaffof yuritssa, unga "moviy deklaratsiya" topshirish huquqi beriladi. Imtiyozlar qatoriga 650 000 iyenagacha soliq chegirmalari, zararlarni keyingi yillarga o'tkazish hamda oila a'zolariga to'lanadigan ish haqini xarajat sifatida hisobga olish imkoniyati kiradi. Ushbu tizim tadbirkorlarni soliqdan qochishga emas, balki hisobni to'g'ri yuritish orqali foydani oshirishga undaydi.

2. "E-Tax" va "G-Tax" raqamli platformalari. Yaponiya soliq ma'murchiligi to'liq raqamlashtirilgan. Banklar va moliya institutlari mijozlarning daromadlari to'g'risidagi ma'lumotlarni NTA bazasiga to'g'ridan-to'g'ri uzatadi. Katta ma'lumotlar (Big Data) va sun'iy intellekt yordamida kriptovalyutalar orqali olinadigan daromadlar kabi yashirin iqtisodiy faoliyat turlari aniqlanadi va nazorat qilinadi.

3. "Furusato Nozei" (Hometown Tax) tizimi. Mazkur mexanizm hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va soliq ma'murchiligini ijtimoiy yo'naltirish maqsadida joriy etilgan. Fuqarolar daromad solig'ining bir qismini o'zlari yashamaydigan, ammo rivojlanishga muhtoj hududlarga ixtiyoriy ravishda yo'naltirishi mumkin. Buning evaziga soliq chegirmalariga ega bo'lib, mahalliy mahsulotlar ko'rinishidagi rag'batlarni oladi.

4. Soliq maslahatchilari instituti (Zeirishi). Yaponiyada soliq ma'murchiligi faqat davlat organlari zimmasiga yuklanmagan. "Zeirishi" deb ataluvchi professional soliq maslahatchilari tizimi keng rivojlangan bo'lib, ular soliq to'lovchi va davlat o'rtasida vositachi vazifasini bajaradi. Soliq hisobotlarining 90 % dan ortig'i aynan litsenziyaga ega mutaxassislar orqali topshiriladi, bu esa soliq organlarining yuklamasini kamaytiradi va xatoliklar sonini minimallashtiradi.

Estoniya soliq ma'murchiligi sohasida dunyoda "raqamli mo'jiza" sifatida e'tirof etilgan. Ushbu tajribaning o'ziga xosligi nafaqat texnologik yechimlarda, balki ma'muriy falsafaning tubdan o'zgarganligida namoyon bo'ladi. Estoniya soliq ma'murchiligining asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

1. "E-Tax" (Elektroonline maksuamet) — 3 daqiqalik tizim. Estoniyada soliq deklaratsiyasini topshirish uchun o'rtacha 3 daqiqa vaqt talab etiladi. Bunga ish beruvchilar, banklar, sug'urta kompaniyalari va boshqa davlat idoralaridan ma'lumotlarning avtomatik yig'ilishi sabab bo'ladi. "Bir marta bosish" (one-click) tamoyiliga ko'ra, soliq to'lovchi tayyor ma'lumotlarni tekshiradi va tasdiqlaydi. Deklaratsiyalarning 99 % dan ortig'i onlayn tarzda topshiriladi.

2. X-Road — ma'lumotlar integratsiyasi asosi. Estoniya soliq ma'murchiligining "umurtqa pog'onasi" bo'lgan X-Road platformasi barcha davlat va xususiy sektor ma'lumotlar bazalarini xavfsiz tarzda bog'laydi. "Faqat bir marta" tamoyiliga ko'ra, davlat bir xil ma'lumotni fuqaro yoki tadbirkordan takroran talab qilmaydi.

3. Taqsimlanmagan foydadan 0 % stavka. Estoniya korporativ soliq tizimini tubdan soddalashtirgan. Agar korxona foydasini reinvestitsiya qilsa, u 0 % foyda solig'i to'laydi. Soliq faqat dividendlar taqsimlanganda undiriladi, bu esa buxgalteriya hisobini ancha yengillashtiradi.

4. e-Residency (elektron rezidentlik). Mazkur tizim orqali Estoniya soliq bazasini global miqyosda kengaytirmoqda. Dunyoning istalgan nuqtasidan turib elektron rezident sifatida kompaniya ochish va soliq to'lash imkoniyati yaratilgan bo'lib, bu davlat budjetiga qo'shimcha valyuta tushumlarini ta'minlamoqda.

Gruziya soliq ma'murchiligi sohasidagi islohotlar jahon hamjamiyati tomonidan "Gruziya mo'jizasi" sifatida e'tirof etilgan. 2004-yildan boshlangan islohotlar natijasida murakkab va korrupsiyalashgan tizim ochiq hamda biznesga do'stona soliq tizimiga aylantirildi. Ushbu tajribaning asosiy ustunliklari quyidagilardan iborat:

1. Soliq turlari va stavkalarini keskin qisqartirish. Islohotlargacha 21 ta soliq turi mavjud bo'lgan bo'lsa, islohotlardan so'ng ularning soni 6 taga (daromad, foyda, QQS, aksiz, mol-mulk va import bojlari) qisqartirildi. Natijada ma'murchilik xarajatlari kamaydi va tizim shaffoflashdi.

2. "Estoniya modeli"ning joriy etilishi (2017-yil). Gruziya korporativ foyda solig'ini isloh qilishda Estoniya tajribasidan foydalandi. Reinvestitsiya qilingan foyda soliqdan ozod qilinib, soliq faqat dividendlar to'langanda undiriladi. Bu iqtisodiy o'sish sur'atlarining tezlashishiga xizmat qildi.

3. Soliq va bojxona tizimining integratsiyasi. Gruziyada soliq va bojxona xizmatlari yagona Daromadlar xizmati (Revenue Service) tarkibida birlashtirildi. "Yagona oyna" tamoyili asosida eksport-import operatsiyalari bilan bog'liq jarayonlar soddalashtirildi, bu esa "yashirin import" muammosini deyarli bartaraf etdi.

4. Soliq nizolarini hal etish va mediatsiya tizimi. Soliq organlari va tadbirkorlar o'rtasidagi nizolarni sudgacha hal etishning samarali mexanizmi joriy qilingan. Moliya vazirligi huzuridagi mustaqil kengash nizolarni tezkor va xolis ko'rib chiqib, tadbirkorlarning huquqlarini himoya qiladi.

Buyuk Britaniya (Birlashgan Qirollik) soliq ma'murchiligi "HM Revenue & Customs" (HMRC) xizmati tomonidan boshqariladi. Britaniya tajribasi soliq to'lovchilar bilan o'ta shaffof muloqot hamda tizimning to'liq raqamli "ekotizim"ga aylantirilgani bilan ajralib turadi. Buyuk Britaniya tajribasining eng muhim yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

1. “Making Tax Digital” (MTD) — soliqni raqamli formatga o‘tkazish. Bu Britaniyaning eng ulug‘vor islohoti bo‘lib, uning maqsadi qog‘ozbozlik va inson omili bilan bog‘liq xatolarni nolgat tushirishdan iborat. Tadbirkorlar soliq hisobotlarini HMRC saytida qo‘lda to‘ldirmaydi. Buning o‘rniga, ular HMRC tizimi bilan API orqali bog‘langan maxsus buxgalteriya dasturlaridan (masalan, Sage, QuickBooks, Xero) foydalanishga majbur. Ma’lumotlar yilda bir marta emas, balki har chorakda avtomatik ravishda yuboriladi. Bu soliq organiga yil yakunini kutmasdan iqtisodiy holatni real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi.

2. “Pay As You Earn” (PAYE) tizimi. Buyuk Britaniyada jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘i ma’murchiligi dunyodagi eng samarali tizimlardan biri hisoblanadi. Ish beruvchi xodimga maosh to‘lagan zahoti tizim soliq va ijtimoiy sug‘urta badallarini hisoblab, HMRCga o‘tkazadi. Britaniyaliklarning qariyb 80—90 % i yil yakunida soliq deklaratsiyasini topshirishga ehtiyoj sezmaydi, chunki barcha hisob-kitoblar avtomatik ravishda amalga oshiriladi.

3. Soliq xatarlari va “Compliance” (muvofiqlik) tahlili. HMRC tekshiruvlarni o‘tkazishda sun‘iy intellekt hamda “Connect” deb nomlanuvchi tahliliy tizimdan foydalanadi. “Connect” tizimi trillionlab ma’lumotlarni (bank hisobvaraqlari, ko‘chmas mulk reyestrlari, hatto ijtimoiy tarmoqlardagi ma’lumotlar va aviachipta ma’lumotlari) tahlil qiladi. Agar shaxsning rasmiy daromadi uning turmush tarziga (masalan, qimmat avtomobil yoki uy sotib olishiga) mos kelmasa, tizim avtomatik ravishda xavf haqida signal beradi.

4. “Customer Charter” — soliq to‘lovchi huquqlari xartiyasi. Buyuk Britaniyada soliq to‘lovchi “mijoz” (customer) deb ataladi. HMRC o‘z mijozlari oldida quyidagi majburiyatlarni oladi: soliq to‘lovchiga doim yordam berish hamda aybsizlik prezumpsiyasi asosida uni “halol” deb hisoblash; soliq qonunchiligini tushunarli tilda (murakkab yuridik atamalarsiz) izohlash.

Hozirda jahonda soliq siyosati strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirishga yo‘naltirilgan qator ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Soliq siyosati strategiyasi orqali inklyuziv o‘sish sur‘atlariga erishish, soliq tizimida daromadlarni oshirish qobiliyatini kuchaytirish hamda davlat xarajatlarining barqarorligini ta‘minlash, rivojlanayotgan davlatlarning fiskal siyosatini mustahkamlash, adolatli va inklyuziv soliq tizimini joriy etish, shuningdek, soliq siyosati strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli platformalardan samarali foydalanish kabi yo‘nalishlar ushbu sohadagi ilmiy tadqiqot ishlarining ustuvor yo‘nalishlaridan hisoblanadi.

O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning hozirgi bosqichida yangi mazmundagi strategik maqsadlarni belgilovchi soliq siyosatini shakllantirish va amalga oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Soliq to‘lovchilar faoliyatini rag‘batlantirish, soliq yukini bosqichma-bosqich kamaytirish, adolatli soliq tamoyillariga asoslangan soliq tizimini yanada rivojlantirish yo‘nalishida sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, bunday soliq siyosatining samaradorligini ta‘minlashda hali o‘z yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud.

1-yo‘nalish. Soliq xatarlarini boshqarishda “Compliance risk management” (SRM) tizimi sifatini oshirish va tadbirkorlik subyektlari o‘rtasida sog‘lom raqobat muhitini shakllantirish.

a) Soliq xatarlarini boshqarishda “Compliance risk management” (CRM) doirasida sohalar, hududlar hamda soliq turlari kesimida yuqori xatarlarni va byudjetga potensial to‘lanishi lozim bo‘lgan soliq summasini aniqlash hamda ushbu tizimni takomillashtirib borish. Davlat byudjetiga potensial to‘lanishi lozim bo‘lgan soliq summasini aniqlash metodologiyasini ishlab chiqish va shu asosda hisoblanmay qolgan soliq summalarini aniqlash hamda undirish.

b) Barcha soliq nazorat tadbirlari, shu jumladan jinoiy ishlar doirasida o‘tkaziladigan tekshirishlarni Soliq qo‘mitasining Soliq xatarlarini boshqarish “Compliance risk management” (CRM) dasturi orqali amalga oshirish tartibini belgilash.

v) Soliq qo‘mitasi tomonidan soliq nazorati tadbirlarining natijadorligini oshirish hamda xavflarni pasaytirishga qaratilgan aniq chora-tadbirlarni belgilash, yillik Soliq auditi milliy rejasini qabul qilish va ijrosini ta‘minlash. Soliq qo‘mitasi tomonidan yillik Milliy audit rejasini ishlab chiqish, yil boshida tasdiqlash va ijrosini ta‘minlash, soliq auditi o‘tkazish jarayonlarini raqamlashtirish, shuningdek, soliq organlari uchun ichki me‘yoriy hujjatlarni ishlab chiqish hamda ichki-tashqi manba ma’lumotlaridan foydalanilgan holda tasdiqlangan tartib asosida samarali ishni tashkil etish.

g) Qo‘shilgan qiymat solig‘ini avtomatik ravishda qoplab berishda barqarorlik reytingi yuqori bo‘lgan subyektlar bo‘yicha ketma-ket uch marotaba qoplab berilgandan keyingi arizani soliq auditi o‘tkazilgandan so‘ng qoplash tartibini joriy etish. Reyting mezonlarini suiiste‘mol qilish hamda ballarni sun‘iy shakllantirish omillarini bartaraf etish, shuningdek, subyektlarni reyting toifalariga kiritishning alohida talablari belgilanishi.

d) Kameral soliq tekshiruvi doirasida barcha xatti-harakatlarni soliq to‘lovchining shaxsiy kabineti orqali amalga oshirish, shu jumladan soliq to‘lovchidan hujjatlarni talab qilib olish, soliq to‘lovchini chaqirtirish va tekshirish natijalari bo‘yicha hujjatlarni soliq to‘lovchiga taqdim etish.

ye) Tadbirkorlik subyektlarini ro‘yxatdan o‘tkazishda muomalaga layoqatsiz shaxslar hamda yirik miqdorda soliq qarzi mavjud bo‘lgan subyektlarning ta‘sischi va rahbarlariga yangi korxona ochishga cheklov o‘rnatish. Shuningdek, haydovchilik guvohnomasini bekor qilish hamda davlat xizmatlarini ko‘rsatishni cheklash.

j) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-iyundagi "Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik subyektlari bilan o'zaro manfaatli hamkorlik o'rnatishga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-93-sonli¹ Farmon bilan "20 ming tadbirkor — 500 ming malakali mutaxassis" dasturi doirasida shartnoma shartlarini bajarmagan subyektlarga taqdim etilgan sertifikatlarni bekor qilish hamda ularga berilgan soliq imtiyozlari va preferensiyalarini bekor qilish.

z) Yuqori daromadga ega bo'lgan jismoniy shaxslarning daromadlari bo'yicha elektron ma'lumotlar bazasini shakllantirish va ularning shaxsiy kartochkalarini yuritish.

i) Jismoniy shaxslar, dastlab davlat xizmatchilarining daromadlari va xarajatlarini bosqichma-bosqich majburiy deklaratsiya qilish tartibini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish.

y) Qurilish sohasida soliq to'lamagan, takroran qonunbuzilish holatlariga yo'l qo'ygan qurilish tashkilotlarining davlat xaridlari va tenderlarda ishtirokini cheklash hamda yashirilgan xodim uchun moliyaviy jarimani minimal ish haqining 10 barobari miqdorida belgilash.

k) Qurilish materiallarining bozor narxidan kelib chiqib soliq bazasini aniqlash tartibini joriy etish.

l) Soliq qarzini qarzdorning shaxsiy g'azna va maxsus hisobvaraqlaridan so'zsiz undirish (qishloq xo'jaligi korxonalari bundan mustasno) hamda mol-mulkka qaratish va taqiq qo'yish to'g'risida qarorlar qabul qilish vakolatlarini soliq organlariga berish.

m) Qurilish, transport, qishloq xo'jaligi, chakana savdo, ijra xizmatlari, yuqori daromadli shaxslar kabi yo'nalishlarda soliq ma'murchiligini yaxshilashga qaratilgan keng qamrovli rejalar (CIP) ishlab chiqishni joriy etish.

n) Soliq organlarida ro'yxatdan o'tmay faoliyat ko'rsatayotganlarni aniqlash tartibini yanada takomillashtirish.

o) Avtomatlashtirilgan xavflarni tahlil qilish modulining samaradorligini baholash asosida soliq to'lovchilarning xatti-harakatlarini bashorat qilish hamda soliq ma'murchiligidagi xavflarni aniqlash tizimini joriy qilish.

2-yo'nalish. Raqamlashtirish va innovatsion yechimlar orqali soliq ma'murchiligi samaradorligini oshirish hamda soliq to'lovchilarning xarajatlarini, shuningdek, byurokratik to'siqlarni kamaytirish.

a) Soliq organlarining yagona integratsiyalashgan axborot-resurs bazasida yirik hajmdagi ma'lumotlar (Big Data) bilan ishlash jarayonlarini optimallashtirish va takomillashtirish. Bunda ma'lumotlar bazasi bosqichma-bosqich tranzaksion hamda tahliliy (analitik) qismlarga ajratiladi. Soliq organlari ma'lumotlar bazasi faoliyat yo'nalishlariga ko'ra bosqichma-bosqich OLTP (onlayn tranzaksiyalarni qayta ishlash) va OLAP (onlayn analitik ishlov berish) tizimlariga ajratiladi.

b) Soliq qo'mitasi tomonidan soliq majburiyatlarini bajarish bilan bog'liq ma'lumotlarni vazirlik va idoralardan elektron tarzda to'g'ridan-to'g'ri integratsiya qilish orqali olish.

v) Soliq to'lovchilarning tijorat banklaridagi hisobvaraqlari aylanmalari to'g'risidagi ma'lumotlarni Soliq qo'mitasiga integratsiya qilish.

g) Soliq qo'mitasi tarkibiy tuzilmalari funksiyalari va xizmatlarini bosqichma-bosqich raqamlashtirib borish.

d) Soliq organlari faoliyatining tezkorligini oshirish hamda soliq bazasini kengaytirish maqsadida hududiy soliq boshqarmalari va inspeksiylarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bazasini yangilash hamda Soliq qo'mitasining ma'lumotlar bazasidan keng foydalanish.

ye) Soliq to'lovchilarga soliq organlari tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlarda sun'iy intellekt elementlarini qo'llagan holda soliq to'lovchilarning vaqtini qisqartirish, soliq majburiyatlarini bajarishda sodda va qulay sharoit yaratish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorijiy mamlakatlarning soliq ma'murchiligi sohasidagi tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy soliq tizimi faqatgina majburlov mexanizmi emas, balki yuqori texnologiyalarga asoslangan "raqamli servis" modeliga aylanishi lozim.

Estoniya va Buyuk Britaniya tajribasi ma'lumotlarni to'liq integratsiya qilish orqali soliq to'lovchilarning vaqtini tejash mumkinligini isbotladi. Rossiya va Gruziya modellari soliq turlarini soddalashtirish hamda QQS zanjirini raqamli nazorat qilish orqali "yashirin iqtisodiyot" ulushini keskin kamaytirish imkonini beradi. Yaponiya tajribasi esa soliq to'lovchi bilan intizomga asoslangan "ishonchli sheriklik" munosabatlarini o'rnatish muhimligini ko'rsatdi. O'zbekiston uchun soliq ma'murchiligini takomillashtirish nafaqat soliq stavkalarini pasaytirish, balki soliq to'lash jarayonini biznes subyektlari uchun "sezilmas" va kam xarajatli holatga keltirishni ham nazarda tutadi.

Takliflar. Maqola doirasida olib borilgan tadqiqotlar asosida O'zbekiston soliq tizimini rivojlantirish uchun quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-iyundagi "Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik subyektlari bilan o'zaro manfaatli hamkorlik o'rnatishga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-93-sonli Farmon: <https://lex.uz/ru/docs/-6493069>

1. “Soliq ma’lumotlarining yagona raqamli xabi”ni yaratish (Estoniya modeli asosida). Davlat soliq qo’mitasi, banklar, bojxona, kadastr va boshqa davlat idoralarining ma’lumotlar bazalarini X-Road tizimi kabi yagona platformaga to’liq integratsiya qilish. Jismoniy va yuridik shaxslar uchun soliq deklaratsiyalarini soliq organlari tomonidan “avtomatik to’ldirish” (pre-filling) tizimiga o’tish.

2. “Aqli” soliq nazoratini (Smart Audit) joriy etish (Buyuk Britaniya va Rossiya modeli asosida). Inson omilini istisno etgan holda, sun’iy intellekt yordamida soliq to’lovchilarning xavf profilini aniqlash. Intizomli tadbirkorlarni tekshiruvlardan ozod etish hamda resurslarni faqat yuqori xavfli (soliqdan qochish ehtimoli yuqori bo’lgan) subyektlarga yo’naltirish.

3. “Moviy deklaratsiya” (rag’batlantiruvchi hisobot) tizimini tajribadan o’tkazish (Yaponiya modeli asosida). Buxgalteriya hisobini shaffof yurituvchi va raqamli tizimlardan to’liq foydalanuvchi tadbirkorlarga “yashil yo’lak” maqomini berish. Ushbu toifadagi subyektlarga soliq stavkalari bo’yicha imtiyozlar hamda tekshiruvlardan muayyan muddatga “immunitet” berish orqali biznesni legallashtirishga rag’batlantirish.

4. Soliq va bojxona ma’murchiligini yanada yaqinlashtirish (Gruziya modeli asosida). Eksport-import operatsiyalarida QQS zanjirining uzluksizligini ta’minlash maqsadida bojxona va soliq ma’lumotlar bazalarini real vaqt rejimida sinxronlashtirish. Tovarlarining harakatini “chegaradan — yakuniy iste’molchigacha” kuzatish orqali noqonuniy savdoga chek qo’yish.

5. “Mening solig’im” mobil ekotizimini kengaytirish (Rossiya modeli asosida). Barcha mikrobiznes subyektlari va o’zini o’zi band qilgan shaxslar uchun buxgalteriya hisobini avtomatik tarzda yurituvchi bepul mobil ilovalar ko’lamini kengaytirish. Kichik biznes subyektlarining ma’muriy xarajatlarini (buxgalter yollash, hisobot topshirish) minimal darajaga tushirish.

Yuqorida keltirilgan takliflarning O’zbekistonda soliq ma’murchiligini yanada takomillashtirish va raqamlashtirish amaliyotiga joriy etilishi soliq tizimining samaradorligini oshirish hamda uning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi, deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Жўраев А., Сафаров Ф. Солиқ назарияси. Ўқув қўлланма. — Т.: “Iqtisod-moliya”, 2005. — 48 бет.
2. Аронов А. В., Кашин В. А. Налоги и налогообложение: учеб. пособие. — М.: Магистр, 2007. — С. 99–100.
3. Камалнев Тимур Шамилович. Налоговое администрирование крупнейших налогоплательщиков. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. — Москва, 2009.
4. Майбуrow И. А. Налоги и налогообложение: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям; под ред. И. А. Майбуrowa. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 655 с.
5. Юнак Алексей Алевтинович. Проблемы правового регулирования налогового контроля и учёта крупнейших налогоплательщиков. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата юридических наук. — Москва, 2009. — С. 12.
6. Дементева Н. М. Налоговая политика государства. URL: https://nsuem.ru/science/publications/science_notes/issue.php?ELEMENT_ID=1689
7. Карп М. В. Налоговый менеджмент: учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 39 с.
8. Ситникова Ольга Владимировна. Совершенствование налогообложения крупнейших консолидированных налогоплательщиков. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. — Москва, 2012.
9. Даркина Ю. А. Особенности налогового администрирования крупнейших налогоплательщиков. Interactive Science, № 3 (37), 2019.
10. Soliq qo’mitasi ma’lumotlari. URL: www.soliq.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
